УДК 141.201
О. Угринюк, А. Криськов д.і.н., проф.
Університет Марії Складовської-Кюрі, м. Люблін (Польща)

ДЕЯКІ ФІЛОСОФСЬКІ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

O. Ugrynyuk, A. Kryskov Dr., Prof.

SOME PHILOSOPHICAL MODELS OF DEVELOPING IN MODERN TECHNOLOGY

В сучасній культурі і філософії сформувалися дві позиції до оцінки ролі та значення науки і техніки в суспільстві. Це – сцієнтизм і антисцієнтизм. Сцієнтизм полягає в абсолютизації стилів і методів «точних» наук, проголошення науки (а відповідно і техніки) вищою культурною цінністю з одночасним виявом зневаги до соціально-гуманітарної, світоглядної проблематики, що нібито немає пізнавального значення. Сцієнтизм – це прояв експансії науки, її прагнення повністю «онаучити» людину та її буття, залишитися інструментом панування над природою. Сцієнтистська позиція ґрунтується на вірі, що наука (і техніка) самі по собі ведуть до зростання благополуччя і могутності людства. Антисцієнтизм (гуманітарний підхід) звертає увагу на негативних, непередбачуваних наслідках НТР, піддає критиці прояви дегуманізації науки, її зв'язку з політичними, воєнними, корпоративними структурами і служіння їм. Антисцієністи висловлюють стурбованість «розмиванням» і втратою найважливіших цінностей людського буття під тиском цивілізації. Крайнім варіантом антисцієнтизму є оцінка науки (і техніки) як ворожої щодо людини сили, як фактора дисциплінізації матеріальних і духовних умов людського буття в світі.

Ці дві філософські позиції оцінки ролі науки і техніки знаходять свою конкретизацію в різноманітних нормативних моделях розвитку техніки і сучасних технологій. Одна з них є традиційною, або моделлю НТР. Ґрунтується вона на принципах технологічного детермінізму. Ця модель оптимістична, виходить з необмежених сподівань щодо можливостей людського розуму. Технологічний прогрес у межах даної моделі сприймається як найвище благо та основа всіх позитивних соціальних змін. Альтернативні думки, які пов'язані з обмеженістю природних ресурсів і можливостей адаптації довкілля, – відкидаються. Аргументи: людський розум буде спроможним в історичній перспективі підшукати замінники всім невідновлюваним ресурсам; відкидає тезу про обмежену здатність природи впоратися зі зростаючим техногенним тиском і ґрунтується на вірі в потужність розуму наших нащадків. Зникнуть річки – створимо штучні озера; згинуть ліси – насадимо сади і т. д. Однією з домінуючих і найбільш впливових на Заході моделей є «Загальна модель». Вона ґрунтується на міркуванні про розумність, корисність, безпечність можливих технічних проектів. Ця модель зумовлена нагальною проблемою сучасної техніки, яка пов'язана з нашою активністю щодо реалізації масштабних і довгострокових технічних проектів та водночас – нашим незнанням наслідків, до яких призведе їх реалізація. Прихильники даної моделі розглядають технічний прогрес як неминуче явище, проте менеджер, який приймає рішення про технічну інновацію повинен бути попереджений і компетентний. «Модель обмеження» узагальнює підходи, які ґрунтуються на необхідності обмеження людських потреб або масштабів технічних проектів. Тут досліджуються ті критичні межі, за якими вдосконалення техніки робить більше шкоди ніж користі.

Література

Лешкевич Т.Г. Философия науки: учеб. пособие. – М., 2006. У. Степин В.С. Наука: Философский словарь. – М., 2001.